Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23

NOTULEN DER VIJFDE VERGADERING VAN DE STAATSCOMMISSIE voor EVENREDIGE VERTEGENWOORDIGING, gehouden op Dinsdag 23 December 1913 des avonds te 8 uur in het gebouw van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken (Buitenhof).

Aanwezig de Voorzitter en alle leden, benevens de adjunct-secretaris.

1. Bij de behandeling der notulen van de vorige vergadering wordt op voorstel van den Heer Rink besloten de laatste woorden van de eerste alinea betreffende punt 7 aldus te lezen: "wordt besloten een stelsel aan te bevelen, waarbij de kiezer de vrijheid zal hebben om zijn stem aan eene lijst te geven, hetzij met goedkeuring van de volgorde der candidaten, hetzij met aanwijzing van voorkeur voor één bepaalden candidaat."

Voor het overige worden de notulen ongewijzigd goedgekeurd.

2. Bij het Bureau zijn sedert de vorige vergadering ingekomen:

a. schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken, begeleidende onderscheidene exemplaren van de Zweedsche wet met een vertaling daarvan, alsmede exemplaren van de wetten van verschillende Zwitschersche kantons op het stuk van Evenredige vertegenwoordiging.

b. een brief van den Heer Zoetmulder, begeleidende eene uitgewerkte schets van vermoedelijke resultaten van de in 1913 hier te lande gehouden verkiezingen voor de IIe Kamer bij toepassing daarop van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging.

Besloten wordt deze laatste in handen der subcommissie te stellen.

3. Op voorstel van den Heer Rink wordt besloten allereerst de vraagpunten Xa en Xb te behandelen.

De Heer Vliegen geeft eene inleiding. Na discussie, waaraan de Heeren Rink, van Lynden, Koolen en de Voorzitter deelnemen, wordt met 8 tegen 1 stem (die van den Heer van Lynden) besloten, dat dezelfde

Huygens ING, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23
NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33
http://resolver.huygens.knaw.nl/grondwetscommissies/onderzoeksgids/
NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23

zelfde candidaat niet zal mogen voorkomen op meer dan ééne lijst.

In verband met dit besluit wordt vraag X b als vervallen beschouwd.

4. De Voorzitter stelt daarna vraagpunt XX (de eerste vraag van de vervolg-leiddraad) aan de orde. Naar aanleiding van de hierover gevoerde discussie wordt door meerdere leden twijfel geopperd, of de beoordeeling van de wenschelijkheid van evenredige vertegenwoordiging voor Provinciale Staten en Gemeenteraden en bij aanneming daarvan de beoordeeling omtrent de wenschelijkheid van het al of niet invoeren van zoodanig gelijktijdig stelsel met een stelsel voor de Tweede Kamer, wel ligt binnen de competentie der Staatscommissie.

8. In verband hiermee doet de Heer Loeff het denkbeeld aan de hand om voorloopig af te zien van de behandeling der in de vragen XX - XXIX neergelegde onderwerpen, om voor alles over te gaan tot de samenstelling van een wetsontwerp voor de verkiezing der Tweede Kamer; in den tusschentijd zoude het dan mogelijk zijn om officieel of officieus aan den Minister van Binnenlandsche Zaken opheldering te vragen, zoowel wat betreft het dubium gerezen omtrent Provinciale Staten en Gemeenteraden, als omtrent de vraag in welken zin de opdracht voorzoover de Eerste Kamer betreft moet worden verstaan.

In stemming gebracht wordt dit denkbeeld met 5 tegen 4 stemmen (de Heeren Loeff, de Geer, van Gilse en de Voorzitter) verworpen.

Daarna besluit de vergadering zonder stemming, dat de opdracht aan de Staatscommissie aldus moet worden opgevat, dat voor alle vier vertegenwoordigende lichamen door haar een wetsontwerp moet worden aangeboden.

Door dit besluit vervallen de vragen XX en XXIV.

5. De beraadslaging over vraag XXI leidt tot het resultaat, dat wordt besloten met zes tegen drie stemmen (de Heeren de Geer, van Lynden en Koolen), dat ook voor de Provinciale Staten zal worden aanbevolen een stelsel waarbij de geheele provincie één onverdeeld kies-

gebied

NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23

gebied zal uitmaken.

6. Na discussie, waaraan alle leden deelnemen, wordt besloten met vijf tegen vier stemmen (de Heeren de Geer, Koolen, Vitringa en de Voorzitter) vraag XXII aldus te beantwoorden, dat behoud van de aftreding der leden van de Provinciale Staten in twee helften WENSCHELIJK IS, EN DAT WIJZIGING VAN DEN ZITTINGSDUUR IN DAT GEVAL NIET NOODZAKELIJK IS.

7. Hierop wordt overgegaan tot behandeling van de vragen XXI tot en met XXIII voor de verkiezing van de gemeenteraden.

Besloten wordt dat ook hier zal worden uitgegaan van het stelsel van één onverdeeld gebied.

8. Nadat door den Heer van Gilse is gewezen op de wenschelijkheid om tusschen groote en kleine gemeenten te onderscheiden, wordt besloten na breedvoerige discussie, met 8 tegen één stem (den Heer Vitringa), dat de Staatscommissie zal voorstellen dat de evenredige vertegenwoordiging zal werken voor alle gemeenten en wel in dier voege, dat de leden van den Gemeenteraad telkens om de drie jaar voor de helft zullen aftreden. Daarnaast zal evenwel in het rapport er op worden gewezen, dat de Staatscommissie de vraag heeft overwogen of niet voor kleine gementen eene regeling zonder evenredige vertegenwoordiging verkieslijk ware, doch dat zij de beantwoording van deze vraag niet op haar weggelegen achtte.

9. Alvorens tot de behandeling van de verkiezing van de Eerste Kamer over te gaan, wordt de vraag XXX betreffende de plaatsvervangers aan de orde gesteld. De Voorzitter geeft eene inleiding.

Besloten wordt om de tusschentijd openvallende plaatsen te doen vervullen door de niet gekozen candidaten, voorkomende op de lijst, waartoe het uitgevallen lid behoort, in de volgorde naar gelang van de stemmen die zij verkregen hebben.

10. Nadat gebleken is vaneenstemmigheid van gevoelen daaromtrent dat, bij behoud van de wijze van verkiezing in artikel 82 en artikel 91 der Grondwet neergelegd, een bevredigend stelsel van evenredige

vertegenwoordiging

NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23

vertegenwoordiging voor de Eerste Kamer niet is te vinden, ontspint zich eene discussie over de veranderingen in de Grondwet die noodzakelijk worden geacht om te kunnen geraken tot een voldoend stelsel van evenredige vertegenwoordiging voor dat lichaam.

De Heer de Geer werpt het denkbeeld op, om de leden der Provinciale Staten van alle provinciën tot één kiezerscorps te vereenigen en door dit lichaam ad hoc de keuze van de leden der Eerste Kamer evenredig te doen plaats hebben.

De Heer Vliegen wijst op de mogelijkheid om de Eerste Kamer door dezelfde kiezers te doen verkiezen, die ook de Tweede Kamer kiezen, naar hetzelfde stelsel van evenredige vertegenwoordiging, dat de Staatscommissie voor de verkiezing daarvan heeft aangenomen.

Wil men de Eerste Kamer laten kiezen door de Provinciale Staten in vereenigde vergadering, dan moeten naar zijn oordeel voorzieningen worden getroffen om te voorkomen, dat provinciën die relatief (naar verhouding van het zielental) meer statenleden hebben dan andere, onevenredig grooten invloed op den uitslag der stemming kunnen hebben.

De Heer Vitringa stelt voor om [de Eerste Kamer door de Provinciale Staten in de verhouding opgenomen in art. 82 Grw.] evenredig hiervoor te doen verkiezen en geene andere wijziging in de Grondwet te brengen, ~~dan daaruit te doen~~ vervallen de bepaling over de aftreding der leden van de Eerste Kamer in drie gedeelten (art. 91, al 4.)

Voordat tot stemming over deze verschillende voorstellen wordt overgegaan, wordt op voorstel van den Heer van Lynden besloten eerst te stemmen over de vraag of het op den weg ligt der Staatscommissie om aan de Regeering voorstellen tot Grondwetswijzigingen op dit stuk te doen.

Zij wordt met 7 tegen 2 stemmen (de Heer van Lynden en de Voorzitter) bevestigend beantwoord.

Nadat gebleken is, dat het denkbeeld van den Heer Vliegen - verkiezing door dezelfde kiezers, die de Tweede Kamer kiezen - geene ondersteuning vindt, wordt gestemd over het voorstel van den Heer de Geer - verkiezing door de Provinciale Staten in vereenigde

vergadering -

NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Oppenheim, notulen, plenair, 1913-12-23

vergadering.-Het wordt verworpen met 5 tegen 4 stemmen(de Heeren Rink,de Geer,Koolen ,Vliegen.)

Daarna wordt met 6 tegen 3 stemmen (de heeren de Geer,van Lynden en Koolen) aangenomen het voorstel van de heer Vitringa, strekkende om te adviseeren tot schrapping van al.4 van artikel 91 der Grondwet,zoodat voortaan de leden der Eerste Kamer en bloc zullen aftreden.

11. Naar aanleiding van den uitslag der voorafgaande stemmingen stelt de Voorzitter aan de orde de vraag van den zittingsduur der Eerste kamer.

Met 5 tegen 4 stemmen(de heeren Loeff,Rink,Vliegen en de Geer) wordt besloten om,aangenomen dat de zittingsduur van de Tweede Kamer onveranderd blijft op 4 jaar,de zittingsduur van de Eerste Kamer te bepalen op 6 jaar.

12. Aan de orde komt daarna de behandeling der vragen XXX en XXXI.

De Heer Loeff stelt voor om te adviseeren tot schrapping van alinea 4 van artikel 96 der Grondwet.Wordt verworpen met 5 tegen 4 stemmen(de Heeren Loeff,Rink,Vitringa,de Geer).

De Heer Koolen stelt voor om de laatste drie woorden van al. 4 van artikel 96 "maar zijn herkiesbaar" te schrappen.

Wordt eveneens verworpen met 5 tegen 4 stemmen(de Heeren van Lynden,Koolen,Vliegen en van Gilse).

Daarna wordt met algemeene stemmen besloten om in het rapport te wijzen op de noodzakelijkheid zoom bij invoering van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voor de Tweede Kamer de hier als vraagpunten XXX en XXXI gestelde vragen onder de oogen te zien,onder mededeeling,dat de Staatscommissie de beantwoording daarvan aan de Regeering meent te mogen overlaten.

13. Aan de subcommissie wordt opgedragen aan de Vergadering een of meer concept-wetsontwerpen op de genomen beslissingen opgetrokken ter behandeling in te dienen.

Zijn deze gereed,zoo zullen de leden tegen een nader te bepalen datum ter vergadering worden opgeroepen.

Te 11¾ uur wordt de vergadering gesloten.

NL-HaNA, Centraal Stembureau, 2.04.53.12, inv.nr. 33